Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, hallintovaliokuntaan ja sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- perustuslakivaliokunta PeVL 58/2026 vp
- hallintovaliokunta HaVL 21/2026 vp
- sosiaali- ja terveysvaliokunta StVL 16/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Jere Päivinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Laura Ruuskanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Anna Kettunen, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
- opetusneuvos Tarja Leblay, Opetushallitus
- lakimies Taisto Aaltonen, KEHA-keskus
- maahanmuuttojohtaja Glenn Gassen, Helsingin kaupunki
- työllisyysasiantuntija Lassi Puonti, Suomen Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Kansaneläkelaitos
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry

- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Tampereen kaupunki

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yleistukilakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia.

Esityksen mukaan työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoa, joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja joka on taloudellisen tuen tarpeessa. Kotoutumistukena maksettava yleistuki olisi 33,64 euroa päivässä vuoden 2026 tasossa.

Vaatimusta joko työssäoloehdon täyttämisestä tai kolmen vuoden asumisesta Suomessa ei sovellettaisi, jos henkilön äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame, tai jos henkilö on suorittanut suomen, ruotsin tai saamen kielellä perusopetuksen oppimäärän, lukion oppimäärän, ylioppilastutkinnon tai ammatillisia valmiuksia antavan tutkinnon, tai jos henkilö on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon vähintään kahdella kielen osa-alueella. Vaatimusta ei myöskään sovellettaisi henkilöön, joka ei voi osoittaa kielitaitoaan vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia. Kotoutumistukena maksettavaa yleistukea sovellettaisiin vain tilanteissa, joissa henkilö muuttaisi Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan.

Työvoimaviranomainen vastaisi kotoutumistukena maksettavan yleistuen kohderyhmään kuuluvan työnhakijan pääsemisestä hänen palvelutarvettaan vastaavaan palveluun. Palvelu olisi järjestettävä tai työnhakija ohjattava palveluun viimeistään, kun työnhaku on ollut voimassa yhteensä kuusi kuukautta.

Suomen tai ruotsin kielen keskitason yleinen kielitutkinto tai sen osakoe olisi maksuton niille henkilöille, jotka eivät osallistuisi kotoutumiskoulutukseen omista valmiuksistaan, taidoistaan tai tarpeistaan johtuen.

Tilapäisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla maassa oleva työtön työnhakija voisi olla yhtäläisin edellytyksin oikeutettu yleistukeen tai kotoutumistukena maksettavaan yleistukeen kuin muutkin työnhakijat asuttuaan Suomessa vähintään vuoden.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteeseen siitä, että toimeentulotuki ja työmarkkinatuki korvataan maahanmuuttajien osalta kotoutumistuella, johon sisällytetään kannustin ja velvoite kotoutumiseen. Lisäksi esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan työmarkkinatuen nettotaso saatetaan vastaamaan perustoimeentulotuen perusosan tasoa, ja riittävä ja todennettu kotimaisen kielen osaaminen nostaa työmarkkinatuen nykyiselle tasolle.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioesitykseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2027.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleistukilakia (48/2026) siten, että työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksetaan kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työssäoloehtoa ja joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana. Muissa EU-maissa, ETA-maissa ja Sveitsissä täyttyneet asumiskaudet rinnastetaan Suomessa asuttuun aikaan. Ehdotetut muutokset koskevat henkilöitä, jotka muuttavat Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan.

Esityksen mukaan vaatimusta työssäoloehdon täyttämisestä tai kolmen vuoden asumisesta Suomessa ei sovelleta, jos henkilö on osoittanut riittävän kotimaisen kielen taidon. Vaatimusta ei myöskään sovelleta henkilöön, joka ei voi osoittaa kielitaitoaan vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia. Kielitaidon kehittämiseen ja osoittamiseen liittyen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia (380/2023, jäljempänä järjestämislaki) ja yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia (964/2004). Työvoimaviranomainen vastaa kotoutumistuen kohderyhmään kuuluvan työnhakijan pääsemisestä tai ohjaamisesta hänen palvelutarvettaan vastaavaan palveluun viimeistään, kun työnhakijan työnhaku on ollut voimassa yhteensä kuusi kuukautta.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa työn merkitystä Suomeen kotoutumisen avaintekijänä, porrastaa työttömyyden ajalta maksettavan etuuden suuruus Suomessa työskentelemisen tai asumisen keston mukaan sekä luoda etuusjärjestelmään kannustin oppia kotimaista kieltä. Tavoitteena on vahvistaa hiljattain Suomeen muuttaneen omaa vastuuta ja omistajuutta tuloksellisesta kielen oppimisesta ja työmarkkinoille pääsystä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa sitä, että esityksen kohderyhmään kuuluvat Suomeen muuttaneet henkilöt pääsevät kotoutumisen alkuvaiheessa tarpeitaan vastaavaan, työllistymistä tukevaan taikka suomen tai ruotsin kielitaitoa edistävään palveluun kohtuullisessa ajassa. Ehdotettujen muutosten kokonaiskustannukset julkiselle taloudelle ovat vuositasolla arviolta 7,1—9,2 miljoonaa euroa vuosina 2027—2028.

Esitys liittyy pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteeseen siitä, että toimeentulotuki ja työmarkkinatuki korvataan maahanmuuttajien osalta kotoutumistuella, johon sisällytetään kannustin ja velvoite kotoutumiseen. Lisäksi esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan työmarkkinatuen nettotaso saatetaan vastaamaan perustoimeentulotuen perusosan tasoa, ja riittävä ja todennettu kotimaisen kielen osaaminen nostaa työmarkkinatuen nykyiselle tasolle.

Perustuslakivaliokunta, hallintovaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat antaneet esityksestä lausuntonsa (PeVL 58/2026 vp, HaVL 21/2026 vp ja StVL 16/2026 vp). Perustuslakivaliokunta katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallintovaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta pitävät esityksen tavoitteita tärkeinä.

Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa esityksen tavoitteita. Valiokunta pitää perusteltuna, että kotimaisen kielen oppimiseen kannustetaan ja siihen myös osoitetaan rahoitusta. Hallintovaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan tavoin työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että kielitaito ja työmarkkinaosallisuus ovat keskeisiä edellytyksiä Suomeen muuttavien henkilöiden yhteiskuntaan integroitumiselle. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä 1. lakiehdotukseen tehtävin teknisluonteisin muutoksin ja seuraavin huomioin.

Kotoutumistukena maksettava yleistuki ja poikkeukset

Yleistukilakiin ehdotetun uuden 11 a §:n mukaan yleistuki maksetaan kotoutumistukena työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työssäoloehtoa ja joka ei ole asunut Suomessa kolmea vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana. Hallituksen esityksen mukaan kotoutumistuen suuruus on 33,64 euroa päivässä vuoden 2026 tasossa, mikä tarkoittaa 90,4 prosenttia tavanomaisesta täysimääräisestä yleistuesta.

Käytännössä tavanomaisen yleistuen saaminen edellyttää siis joko kolmen vuoden asumista Suomessa taikka työssäoloehdon täyttävää työskentelyä ansiotyössä tai yrittäjänä. Kyse on tuen porrastamisesta Suomessa työskentelemisen tai asumisajan mukaan. Nämä tuen edellytykset ratkaisee Kansaneläkelaitos.

Yleistukilakiin ehdotetussa uudessa 11 b §:ssä säädetään poikkeuksista tähän pääsääntöön kotimaisen kielen osaamisen perusteella. Lain 11 a §:ssä säädettyä ei sovelleta henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame (1 momentin 1 kohta), joka on suorittanut suomen, ruotsin tai saamen kielellä perusopetuksen oppimäärän, lukion oppimäärän, ylioppilastutkinnon tai ammatillisia valmiuksia antavan tutkinnon (1 momentin 2 kohta), taikka joka on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon (1 momentin 3 kohta). Tämän poikkeusmahdollisuuden tavoitteena on kannustaa oppimaan kotimaista kieltä. Kansaneläkelaitos ratkaisee poikkeusten soveltamisen äidinkielen osalta ja työvoimaviranomainen muiden perusteiden osalta.

Lisäksi 11 b §:ssä (1 momentin 4 kohta) säädetään poikkeuksesta sellaisten tilanteiden varalta, joissa henkilö ei vammaisuutensa tai muun vastaavan syyn vuoksi voi osoittaa kielitaitoaan poikkeussäännöksessä tarkoitetulla tavalla. Tällainen henkilö on siis oikeutettu tavanomaiseen yleistukeen. Työvoimaviranomainen ratkaisee tämän perusteen soveltamisen.

Hallintovaliokunta korostaa lausunnossaan yksilön omaa aktiivisuutta ja vastuuta kotoutumisestaan ja toteaa erityisesti suomen tai ruotsin kielen osaamisella olevan keskeinen merkitys maahanmuuttajien työllistymisessä ja yhteiskuntaan kotoutumisessa. Hallintovaliokunta pitää ehdotettua muutosta tärkeänä konkreettisena askeleena kannustavuuden lisäämiseksi, vaikka katsookin kannustimen (noin 10 %) olevan melko pieni. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa lausunnossaan kotoutumistuen ja yleistuen välisen tasoeron olevan verrattain pieni. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa ehdotetun muutoksen merkitsevän kuitenkin merkittävää muutosta suomalaiseen sosiaaliturvajärjestelmään.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut ehdotettua sääntelyä perustuslain kannalta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että perustuslainsäätäjän nimenomaisena tarkoituksena on ollut, että perustuslain 19 §:n 2—4 momentin mukaisia oikeuksia sosiaaliturvaan voidaan rajoittaa Suomessa asumisen keston ja työskentelyn keston perusteella. Perustuslakivaliokunta toteaa, että tämä sisältää itsessään sen lähtökohdan, että henkilö voidaan asettaa erilaiseen asemaan sen perusteella, kuinka kiinteä yhteys hänellä Suomeen on asumisen tai työnteon välityksellä. Perustuslakivaliokunnan mukaan tämä muodostaa hyväksyttävän perusteen erilaiselle kohtelulle perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta tuo myös esiin kotoutumistuen saajan mahdollisuuden omalla aktiivisuudellaan nopeuttaa tavanomaisen yleistuen piiriin pääsemistä sekä sen, ettei vaatimus kolmen vuoden asumisajasta ole ajallisesti kohtuuton ottaen huomioon valiokunnan aikaisempi käytäntö, ja katsoo, ettei sääntely siten kokonaisuutena arvioiden ole ongelmallista perustuslain 6 §:n kannalta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että kotoutumistuen määrä on hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti asetettu siten, että sen nettotaso vastaa perustoimeentulotuen perusosan tasoa. Valiokunta pitää kotoutumistuen vaikutusta etuuteen maltillisena: yleistuen määrä vuoden 2026 tasossa on 37,21 euroa ja kotoutumistuen 33,64 euroa päivässä. Molempien rahamäärää tarkistetaan työttömyysturvalain 14 luvun 1 pykälän mukaan noudattaen, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Molempia koskee siis sama indeksikorotusmekanismi, ja normaalitilanteessa tuet nousevat prosentuaalisesti saman verran. Koska tavanomainen yleistuki on indeksijäädytetty edelleen vuonna 2027 (laki 1296/2023), mutta kotoutumistuki ei, vuonna 2027 kotoutumistuki on noin 92,45 prosenttia tavanomaisen yleistuen suuruudesta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa joka tapauksessa kyseessä olevan periaatteellisesti merkittävä muutos työnhakijan omaan aktiivisuuteen kannustavaan suuntaan. Valiokunta katsoo, että esityksessä on asianmukaisesti huolehdittu siitä, ettei etuuden taso laske henkilöillä, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa omalla aktiivisuudellaan etuutensa kehitykseen. Valiokunta toteaa, että viimeistään kolmen vuoden Suomessa asumisen jälkeen kotoutumistuen kohderyhmään kuuluneella työnhakijalla on oikeus tavalliseen yleistukeen tuen saamisen muiden ehtojen täyttyessä. Lisäksi valiokunta huomauttaa, että kotoutumistuki koskee vain työnhakijana olevia henkilöitä. Työttömyysetuutta hakevan työnhakijan on osallistuttava työnhakijan palveluprosessiin kuuluviin toimiin ja palveluihin.

Kielitaito

Kuten edellä on tuotu esiin, vaatimusta työssäoloehdon täyttämisestä tai kolmen vuoden asumisesta Suomessa ei sovelleta, jos henkilön äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame tai hän on suorittanut jonkin esityksessä mainituista koulutuksista. Vaatimusta työssäoloehdon täyttymisestä tai Suomessa asutusta ajasta ei sovelleta myöskään, jos henkilö on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023, jäljempänä kotoutumislaki) 26 §:n mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon.

Kotoutumislain 26 §:n mukaan kotoutumiskoulutuksen kielellinen tavoite on toimiva peruskielitaito suomen tai ruotsin kielessä. Toimiva peruskielitaito vastaa eurooppalaisen kielitaidon viitekehyksen taitotasoa B1.1. Yleistukilakiin ehdotetun uuden 11 b §:n 2 momentin mukaan kielitaito on osoitettava vähintään kahdella kielitaidon osa-alueella, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen.

Hallituksen esityksen mukaan suurin osa maahan muuttaneista, jotka saavat kotoutumistukena maksettavaa yleistukea, osallistuu kotoutumiskoulutukseen ja saa tämän myötä mahdollisuuden osoittaa kielitaitonsa maksuttomasti kotoutumiskoulutuksen päätteeksi saadulla todistuksella. Hallituksen esityksen mukaan nykyisin noin 32 prosenttia kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista saavuttaa vähintään kotoutumiskoulutuksen kielellisen tavoitetason. Mainitussa 32 prosentin joukossa kyseessä on kielitaidon yleisarvio, jossa on huomioitu kaikki neljä kielitaidon osa-aluetta, kun esityksen mukaan riittää, että kotoutumistuen saaja osoittaa B1.1-tasoisen kielitaidon kahdella kielitaidon osa-alueella.

Esityksessä ehdotetaan myös, että suomen tai ruotsin kielen keskitason yleinen kielitutkinto (YKI) tai sen osakoe on maksuton niille henkilöille, jotka eivät osallistu kotoutumiskoulutukseen omista valmiuksistaan, taidoistaan tai tarpeistaan johtuen. Esityksessä on arvioitu, että vuositasolla noin 50 kotoutumistuen kohderyhmään kuuluvaa henkilöä osallistuu maksuttomaan keskitason yleiseen kielitutkintoon tai sen osakokeeseen.

Perustuslakivaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat lausunnoissaan kiinnittäneet sääntelyn toimivuuden ja sen tavoitteiden toteutumisen kannalta huomiota tosiasiallisiin mahdollisuuksiin täyttää yleistukilain 11 b §:ssä säädettäväksi ehdotetut kielitaidon osoittamista koskevat vaatimukset. Perustuslakivaliokunta korostaa kotimaisten kielten oppimista tehokkaasti toteuttavien palvelujen riittävää saatavuutta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että maksuttomuuden lisäksi on huolehdittava siitä, että tutkintotilaisuuksia järjestetään riittävän usein ja alueellisesti kattavasti yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että etuuden tasoa ei sidota henkilön kielitaidon tasoon, vaan henkilön asumisaikaan tai työssäoloon. Riittävän kielitaidon osoittamalla henkilö pääsee ennen asumisaika- tai työssäolovaatimuksen täyttymistä tavanomaiselle yleistuelle.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan saaman selvityksen mukaan Opetushallitus on lisännyt kielitutkinnon testipäivien määrää, ja uusia testijärjestäjiä etsitään jatkuvasti. Lisäksi YKI-tutkintojärjestelmässä on syksyllä 2026 otettu käyttöön mahdollisuus suorittaa osakokeita koko tutkinnon suorittamisen sijaan. Valiokunta katsoo näiden muutosten parantavan tosiasiallisia mahdollisuuksia kielitaidon osoittamiseen. Yleisen kielitutkinnon suorittajien määrää seurataan jatkossa työ- ja elinkeinoministeriön, KEHA-keskuksen ja Opetushallituksen yhteistyössä.

Palveluun pääsemisen takuuaika

Järjestämislakiin ehdotetun uuden 37 a §:n mukaan työvoimaviranomainen vastaa siitä, että työnhakija, joka saa kotoutumistukena maksettavaa yleistukea, pääsee tai on ohjattu palvelutarvettaan vastaavaan palveluun viimeistään, kun työnhakijan työnhaku on ollut voimassa yhteensä kuusi kuukautta. Hallituksen esityksen mukaan tämän kuuden kuukauden takuuajan tarkoituksena on varmistaa, että henkilölle tarjotaan mahdollisuus edistää omia edellytyksiään täyttää esityksen mukainen työssäoloehto tai osoittaa esityksessä ehdotettu riittävä suomen tai ruotsin kielen taitotaso ennen kolmen vuoden asumisaikavaatimuksen täyttymistä. Lisäksi takuuajan tarkoituksena on varmistaa, että palveluun pääsemisen odotusaika on kaikilla alueilla enintään kuusi kuukautta.

Palvelun järjestämisessä ja palveluun ohjaamisessa on huomioitava työnhakijan palvelutarve. Hallituksen esityksen perusteella suurin osa kotoutumistuen kohderyhmään kuuluvista henkilöistä tulee palvelutarpeensa perusteella ohjata työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa takuuajasta säätämistä ja toteaa kohderyhmään kuuluvien henkilöiden nopean kotoutumisen ja työllistymisen olevan koko yhteiskunnan ja myös kuntien etu. Valiokunta pitää hallintovaliokunnan tavoin myönteisenä, että takuuajan aiheuttamat lisäkustannukset on tunnistettu ja niiden kattamiseen esitetään lisärahoitusta kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

Tilapäisen suojelun perusteella Suomessa oleskelevat

Yleistukilakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saanut maassa oleva työtön työnhakija on jatkossa oikeutettu yleistukeen yhtäläisin edellytyksin kuin muutkin työnhakijat asuttuaan Suomessa vähintään vuoden. Käytännössä muutos koskee tällä hetkellä kyseisen oleskeluluvan perusteella Suomessa asuvia ukrainalaisia.

Nykyisin henkilön, jolla on tilapäinen oleskelulupa, on täytettävä työssäoloehto saadakseen yleistukea. Pääosin tilapäisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla maassa olevat työttömät työnhakijat ovat perustoimeentulotuen varassa.

Yleistuen maksaminen vaikuttaa myös siten, että henkilölle tulee oikeus saada työttömyysturvalaissa tarkoitettujen työllistymistä edistävien palveluiden ajalta Kansaneläkelaitoksen maksamaa kulukorvausta. Nykyisin tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saanut työnhakija ei voi saada Kansaneläkelaitoksen maksamaa kulukorvausta vaan ainoastaan työvoimaviranomaisen harkinnanvaraisesti myöntämää kulukorvausta, joka tulee huomioiduksi toimeentulotuessa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää ehdotettua muutosta kannatettavana. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lausunnossaan myönteisenä, että tilapäistä suojelua saavien henkilöiden oikeutta ensisijaiseen sosiaaliturvaan parannetaan, ja hallintovaliokunta katsoo muutoksen edistävän yhdenvertaisuutta ja selkeyttävän etuusjärjestelmää.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki yleistukilain muuttamisesta

6 §. Oikeus yleistukeen asumisen tai Euroopan unionin lainsäädännön perusteella (Uusi).

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa yleistukilain 6 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että sen sisältämä viittaus 8 §:n 1 kohtaan muutetaan viittaukseksi 8 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Muutostarve johtuu siitä, että nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä kyseiseen 8 §:ään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti. Muutos on huomioitava myös lain johtolauseessa.

11 a §. Kototutumistukena maksettava yleistuki. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa pykälään lakiteknistä korjausta. Pykälän 1 kohdassa on ylimääräinen §-merkki.

11 b §. Kotoutumistukena maksettavaa yleistukea koskevat poikkeukset. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen lisättäväksi pilkun ennen taikka-sanaa.

34 §. Työvoimapoliittinen lausunto ja ilmoitus menemisestä työnhakuun toiseen valtioon.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa pykälän 1 momenttiin lisättäväksi maininnan yleistukilain 8 §:n perusteella annettavista työvoimapoliittisista lausunnoista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maininta on ollut tarkoitus ottaa säännökseen. Tämä käy ilmi myös hallituksen esityksestä 34 §:n perusteluista (s. 86).

Yleistukilain 8 §:ssä säädetään ulkomaalaista koskevasta rajoituksesta yleistuen saamiseen. Työvoimaviranomainen antaisi siis myös sitä koskevan työvoimapoliittisen lausunnon Kansaneläkelaitokselle. Yleistukilain 8 §:ää on muutettu nyt käsiteltävänä olevan esityksen eduskuntakäsittelyn aikana lailla 499/2026, mikä on huomioitava lain johtolauseessa.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen siirtymäsäännökseen kielellistä korjausta sekä siirtymäsäännöksen ja sitä tarkentavan säännöksen yhdistämistä samaan momenttiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 109/2026 vp sisältyvät 2. ja 3 lakiehdotuksen.*
>
> *Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 109/2026 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.* ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

yleistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yleistukilain (48/2026) 6 §:n 2 momentti, 15 §, 22 §:n 4 momentin 16 kohta ja 34 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 6 §:n 2 momentti laissa 499/2026, sekä

lisätään 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 499/2026, uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 11 a, 11 b ja 26 a § seuraavasti:

6 § (Uusi)

Oikeus yleistukeen asumisen tai Euroopan unionin lainsäädännön perusteella

— —

Sen estämättä, mitä 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, yleistukea maksetaan noudattaen, mitä työttömyysturvalain 1 luvun 8 a §:n 2 ja 3 momentissa sekä 8 b §:ssä säädetään oikeudesta ansiopäivärahaan, jos työssäoloehdon täyttäneen henkilön yleistukea rahoitetaan tämän lain 50 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

— —

8 §

Ulkomaalaista koskeva rajoitus

— —

Edellä 1 momentissa säädettyä rajoitusta ei sovelleta henkilöön, jolle on myönnetty oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella.

11 a §

Kotoutumistukena maksettava yleistuki

Yleistuki maksetaan kotoutumistukena työttömälle työnhakijalle:

1) joka ei täytä työttömyysturvalain 5 luvun 3 ~~§:n~~ tai 7 §:n mukaista työssäoloehtoa; ja

2) joka ei ole asunut Suomessa kolmea vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 5, 6 tai 10 §:n mukaisesti.

11 b §

Kotoutumistukena maksettavaa yleistukea koskevat poikkeukset

Edellä 11 a §:ssä säädettyä ei sovelleta henkilöön, jolle on aiemmin maksettu yleistukea muuna kuin kotoutumistukena, taikka:

1) jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame;

2) joka on suorittanut suomen, ruotsin tai saamen kielellä perusopetuksen oppimäärän, lukion oppimäärän, ylioppilastutkinnon tai ammatillisia valmiuksia antavan tutkinnon;

3) joka on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 26 §:n mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon; tai

4) joka ei voi osoittaa kielitaitoaan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu kielitaito on osoitettava vähintään kahdella kielitaidon osa-alueista, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun suomen tai ruotsin kielitaidon osoittamiseen hyväksyttävistä todistuksista.

15 §

Yleistuen määrä

Täysimääräinen yleistuki on työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ansiopäivärahan perusosan suuruinen.

Täysimääräinen kotoutumistukena maksettava yleistuki on 28,05 euroa päivässä. Rahamäärän tarkistamiseen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 14 luvun 1 §:ssä säädetään.

Yleistukeen sovelletaan, mitä säädetään työttömyysturvalain 4 luvun:

1) 1 §:ssä oikeudesta soviteltuun työttömyysetuuteen;

2) 1 a §:ssä lyhennetystä työviikosta ja sääesteestä;

3) 2 §:ssä sovittelujaksosta;

4) 3 §:ssä rajoituksista;

5) 3 a §:ssä työajan poikkeuksellisesta arvioinnista;

6) 4 §:ssä sovittelussa huomioon otettavasta tulosta;

7) 5 §:n 1 momentissa etuuden määrästä;

8) 7 §:ssä sosiaalietuuksien vaikutuksesta työttömyysetuuteen;

9) 8 §:ssä lasten kotihoidon tuen vaikutuksesta työttömyysetuuteen.

22 §

Velvollisuus tietojen antamiseen

— —

Edellä 3 momentissa tarkoitettuja olosuhteiden muutoksia, joita koskevat tiedot tuen saajan on välittömästi ilmoitettava tuen maksajalle, ovat:

— —

16) päivät, joina yleistuen saaja on osallistunut muuhun työllistymistä edistävään palveluun kuin työvoimakoulutukseen, työttömyysetuudella tuettuun työnhakijan omaehtoiseen opiskeluun tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitettuun omaehtoiseen opiskeluun;

— —

26 a §

Kotoutumistukena maksettavan yleistuen myöntäminen väliaikaisesti

Kansaneläkelaitos voi myöntää kotoutumistukena maksettavan yleistuen väliaikaisesti siksi ajaksi, jonka 11 a ja 11 b §:ssä säädettyjen edellytysten selvittäminen kestää, jos yleistuen maksamisen muut edellytykset on selvitetty.

34 §

Työvoimapoliittinen lausunto ja ilmoitus menemisestä työnhakuun toiseen valtioon

Työvoimapoliittisen lausunnon antamiseen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 11 luvussa säädetään työvoimapoliittisen lausunnon antamisesta. Lisäksi työvoimaviranomainen antaa Kansaneläkelaitokselle ~~tarvittaessa~~ työvoimapoliittisen lausunnon tämän lain 8 §:ssä ja tarvittaessa 11 b §:n 1 momentin 2—4 kohdassa säädetyistä edellytyksistä.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 11 a §:ää sovelletaan henkilöihin, jotka ovat muuttaneet Suomeen tämän lain tultua voimaan. Henkilön katsotaan muuttaneen Suomeen sinä päivänä, josta alkaen hänellä on asuinpaikan osoite väestötietojärjestelmässä.

_____

2.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin (380/2023) uusi 37 a § seuraavasti:

37 a §

Palveluun pääsemisen takuuaika

Työvoimaviranomainen vastaa siitä, että työnhakija, joka saa kotoutumistukena maksettavaa yleistukea yleistukilain 11 a §:n perusteella tai jolla ei ole oikeutta kotoutumistukena maksettavaan yleistukeen yleistukilain 12 §:ssä tarkoitetun odotusajan, 14 §:ssä tarkoitetun omavastuuajan, 16 tai 17 §:ssä tarkoitetun tarveharkinnan taikka työttömyysturvalain 2 luvun 13 tai 14 §:ssä tarkoitetun ammatilliseen koulutukseen liittyvän rajoituksen taikka 2 a luvussa tarkoitetun korvauksettoman määräajan tai työssäolovelvoitteen takia, pääsee tai on ohjattu palvelutarvettaan vastaavaan palveluun viimeistään, kun työnhakijan työnhaku on ollut voimassa yhteensä kuusi kuukautta.

Työvoimaviranomainen täyttää 1 momentissa tarkoitetun takuuaikaa koskevan velvoitteen:

1) järjestämällä työnhakijalle 53 §:ssä tarkoitettua työnhakuvalmennusta tai uravalmennusta, 54 §:ssä tarkoitettua koulutuskokeilua tai työkokeilua, 7 luvussa tarkoitettua työvoimakoulutusta tai työnhakija työllistyy 10 luvussa tarkoitettuun palkkatuettuun työhön; taikka

2) ohjaamalla työnhakijan 74 §:ssä tarkoitettuihin opintoihin tai kotoutumisen edistämisestä annetun lain 28—31 §:ssä tarkoitettuihin omaehtoisiin opintoihin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos työvoimaviranomainen on jo järjestänyt työnhakijalle jotain muuta kuin 2 momentissa tarkoitettua palvelua, jonka voidaan katsoa tosiasiallisesti edistävän henkilön työllistymistä tai kehittävän henkilön suomen tai ruotsin kielitaitoa.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

3.

Laki

yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (964/2004) 10 §:n 2 ja 3 momentti, 11 § ja 13 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1106/2025, seuraavasti:

10 §

Yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteri

— —

Rekisteriin talletetaan yleiseen kielitutkintoon osallistuneen nimi, oppijanumero, kansalaisuus, sukupuoli, tutkinnon tai osakokeen suorittamispaikka, tutkintokieli, tutkinnon tai osakokeen taso, saadut taitotasoarviot, tutkintokertojen ajankohta, tarpeelliset yhteystiedot ja tieto 11 §:n 4 momentissa tarkoitettujen maksuttomien suorituskertojen käyttämisestä.

Tiedot henkilön suorittamien kielitutkintojen tai niiden osakokeiden tutkintokielistä, saaduista taitotasoarvioista, tutkintokertojen ajankohdasta sekä 11 §:n 4 momentissa tarkoitettujen maksuttomien suorituskertojen käyttämisestä säilytetään henkilön eliniän.

11 §

Tutkintomaksu

Opetushallitus perii tutkintoon ilmoittautuneelta tutkintomaksun. Tutkintomaksun määrästä eri taitotasoilla säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista.

Poiketen 1 momentissa säädetystä suomen tai ruotsin kielen ylimmän taitotason tutkintoon tai sen osakokeeseen osallistumisesta ei peritä maksua henkilöltä, joka on:

1) suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tarkoitetun tutkinnon tai vastaavan ulkomaisen tutkinnon;

2) suorittamassa korkeakoulututkintoa;

3) suorittanut korkeakoulututkinnon.

Poiketen 1 momentissa säädetystä, suomen tai ruotsin kielen keskitason tutkintoon tai sen osakokeeseen osallistumisesta ei peritä maksua henkilöltä, joka saa kotoutumistukena maksettavaa yleistukea yleistukilain (48/2026) 11 a §:n perusteella tai jolla ei ole oikeutta kotoutumistukena maksettavaan yleistukeen yleistukilain 12 §:ssä tarkoitetun odotusajan, 14 §:ssä tarkoitetun omavastuuajan, 16 tai 17 §:ssä tarkoitetun tarveharkinnan taikka työttömyysturvalain (1290/2002) 2 luvun 13 tai 14 §:ssä tarkoitetun ammatilliseen koulutukseen liittyvän rajoituksen taikka 2 a luvussa tarkoitetun korvauksettoman määräajan tai

työssäolovelvoitteen takia ja joka ei valmiuksistaan, taidoistaan tai tarpeistaan johtuen osallistu kotoutumiskoulutukseen. Opetushallituksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä työvoimaviranomaiselta tiedot henkilöistä, joilla on tässä momentissa tarkoitetuissa tilanteissa oikeus osallistua keskitason tutkintoon tai sen osakokeeseen maksutta.

Tutkintoon tai sen osakokeeseen saa ilmoittautua maksutta kolme kertaa 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa ja yhden kerran 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Tutkintomaksu palautetaan tutkintoon ilmoittautuneelle, jos hän on estynyt osallistumasta tutkintoon oman sairautensa vuoksi. Maksua ei kuitenkaan palauteta, jos tutkintoon ilmoittautunut ei ole perunut ilmoittautumistaan ennen tutkintotilaisuuden alkua. Hakemus maksun palauttamisesta tulee tehdä Opetushallitukselle kahden viikon kuluessa tutkintopäivästä.

13 §

Muutoksenhaku

Edellä 7 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 5 momentissa tarkoitettua hakemusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Helsingissä 20.11.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Timo Suhonen sd
varajäsen Pia Kauma kok
varajäsen Ville Valkonen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Meri Pensamo

Vastalause 1

Perustelut

Hallituksen esityksen tavoitteena on muun muassa vahvistaa hiljattain Suomeen muuttaneen omaa vastuuta ja omistajuutta tuloksellisesta kielen oppimisesta ja työmarkkinoille pääsystä sekä vahvistaa työn merkitystä Suomeen kotoutumisen avaintekijänä. Tavoitteisiin pääsemiseksi esitys sisältää ehdotuksen uudesta kotoutumisentuesta, jota maksettaisiin sellaiselle työttömällä työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoa, on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja taloudellisen tuen tarpeessa. Työttömyysetuus maksettaisiin kuitenkin normaalina yleistukena, jos henkilön äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame, tai hän on suorittanut edellä mainituilla kielillä riittävän koulutuksen, tai on osoittanut riittävän kielitaidon. Kielitaitovaatimusta ei sovellettaisi, jos henkilö ei voi osoittaa kielitaitoaan vammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Hallituksen esityksen tavoitteet ovat pääasiallisesti kannatettavia. Yhdymme näkemykseen siitä, että kotoutujan omaa vastuuta ja velvollisuutta kotoutumisesta sekä kielen oppimisesta on vahvistettava. Pidämme kielen oppimista tärkeänä työllistymistä ja yhteiskunnallista osallisuutta edistävänä tekijänä. Vastaavasti työmarkkinaosallisuus edistää kotoutumista ja avittaa siteiden luomisessa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Pidämme tärkeänä esitykseen sisältyvää kuuden kuukauden takuuaikaa. Tähdennämme kuitenkin, että nykyään arviolta vain noin 40 prosenttia pääsee palveluiden piiriin ehdotetussa kuuden kuukauden takuuajassa. On myös huomionarvoista, että vaikka esityksessä kompensoidaan palvelutakuusta syntyviä kustannuksia kunnille, on hallitus leikannut viime vuosien aikana merkittävästi kotoutumisen edistämisestä. Kuuden kuukauden takuuaika ei pelkkänä aikarajana takaa riittäviä, laadukkaita ja yksilölliseen tarpeeseen pohjautuvia palveluita, jotka ovat välttämättömiä siihen, että vaaditun kielitaitotason saavuttaminen on tosiasiallisesti mahdollista.

Hallituksen esitykseen sisältyy kuitenkin ongelmallisia kohtia. Tällä hetkellä lähes 70 prosenttia kotoutumiskoulutuksen loppuun suorittaneista ei saavuta yleistuen ehtojen täyttämiseksi vaadittavaa kielitaitotasoa. Vaikka esityksessä korostetaankin, että vaaditun kielitaitotason saavuttamiseen riittäisi B1.1-tasoinen kielitaito kahdella kielitaidon osa-alueella kaikkien neljän osa-alueen sijasta, moni kotoutuja tulisi aktiivisuudestaan huolimatta jäämään alemmalle kotoutumistuella. Alhainen vaaditun kielitaitotason saavuttamisprosentti kertoo siitä, ettei kotoutumiskoulutus tällä hetkellä monenkaan kotoutujan kohdalla mahdollista edellytetyn kielitaitotason saavuttamista, vaan kielitaidon kehittämiseen voidaan tarvita tukea senkin jälkeen. Se, kuinka pitkään vaadittuun kielitaitotasoon pääsemisessä kestää, on sidoksissa myös muihin tekijöihin, kuten henkilön koulutustaustaan, joiden vaikutusta ei kuitenkaan huomioida hallituksen esityksessä.

Huolestuttavaa onkin, että etuustaso voi laskea kotoutujan osoittamasta aktiivisuudesta ja motivaatiosta huolimatta. Tämä voi laskea myös kannusteita kotoutumiseen ja kielen oppimiseen, jos etuustason laskuun ei ole riittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa, ja siten heikentää

esityksen tavoitteiden toteutumista. Näemme, että etuustason lasku pitäisi kytkeä vain sellaiseen tilanteisiin, joissa kotoutuja ei aktiivisesti osallistu hänelle osoitettuihin kielen oppimista ja työllistymistä edistäviin toimiin ja koulutuksiin. Pelkät taloudelliset sanktiot ja yksilön vastuun korostaminen eivät toimi, jos tarjolla ei ole riittävästi kotoutumista tukevia palveluita. Samalla pitääkin varmistaa, että kotoutujille on tarjolla laadukkaita ja heidän tarpeitaan vastaavia kielen oppimista ja työllistymistä tukevia palveluita.

Vastalauseen pykälämuutosehdotuksessa esitetään, että oikeus täyteen yleistukeen on myös, jos maahan muuttanut noudattaa hänelle työllistymissuunnitelmassa ja kotouttamissuunnitelmassa asetettuja velvoitteita, eikä näin menettely työttömyysturvalain 2 a luvussa tarkoitetulla tavalla työvoimapoliittisesti moitittavalla tavalla. Näiden velvoitteiden laiminlyönti johtaa siirtymiseen kotoutumistuelle. Takaisin normaalin yleistuen piiriin pääsee, kun ei ole kolmeen kuukauteen menetellyt moitittavasti.

Muutoksella on tarkoitus kannustaa maahan muuttanutta noudattamaan hänelle työllistymisen edistämiseksi osoitettuja velvoitteita. Jotta tämä kannustin ohjaa täysimääräisesti kotoutumiseen, pitää samanaikaisesti huolehtia, että jokaiselle maahan muuttaneelle osoitetaan kieliopintoja ja muita kotoutumista edistäviä toimia osana edellä mainittuja suunnitelmia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 11 b § muutettuna ***(Vastalauseen muutosehdotukset)*** *ja*

että hyväksytään viisi lausumaa ***(Vastalauseen lausumaehdotukset)***.

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

11 b §

Kotoutumistukena maksettavaa yleistukea koskevat poikkeukset

Edellä 11 a §:ssä säädettyä ei sovelleta henkilöön, jolle on aiemmin maksettu yleistukea muuna kuin kotoutumistukena, taikka:

1) jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame;

2) joka on suorittanut suomen, ruotsin tai saamen kielellä perusopetuksen oppimäärän, lukion oppimäärän, ylioppilastutkinnon tai ammatillisia valmiuksia antavan tutkinnon;

3) joka on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 26 §:n mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon; ~~tai~~

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2026 vp
Vastalause 1

4) joka ei voi osoittaa kielitaitoaan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia; tai

5) joka ei ole edellisen 3 kuukauden aikana menetellyt työttömyysturvalain (1290/2002) 2 a luvussa tarkoitetulla työvoimapoliittisesti moitittavalla tavalla.

(2 ja 3 mom. kuten TyVM)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa laadukkaan kielikoulutuksen saatavuuden ja alueellisen kattavuuden sekä riittävät ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat työllisyys-, kuntoutus- ja työkykypalvelut maahan muuttaneille henkilöille.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja seuraa uudistuksen lapsivaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimiin lasten aseman parantamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi uudistuksen vaikutukset hyvinvointialueiden palvelutarpeeseen ja varaa riittävän rahoituksen palveluiden järjestämiseen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maahanmuuttajien sosiaaliturvaan, toimeentulotukeen, kotihoidon tukeen ja kotoutumistukeen tehtyjä muutoksia ja niiden vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimiin.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, toteutuuko uuden lainsäädännön edellyttämällä kielitaidon hankkimisella ihmisten tosiasiallinen mahdollisuus omalla aktiivisuudellaan päästä takaisin yleisturvan piiriin ja ellei näin käy, hallitus ryhtyy tarvittaessa toimiin tosiasiallisen aktiivisuuden mahdollistamiseksi.

Helsingissä 20.11.2026

Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd
Olga Oinas-Panuma kesk
Tuomas Kettunen kesk

Vastalause 2

Perustelut

Hallituksen esitys merkitsee jälleen uutta heikennystä sosiaaliturvalainsäädännön yhdenvertaisuuteen ja pienituloisten toimeentuloon. Esityksessä luotaisiin uusi, muuta työttömyysturvaa matalampi etuustaso, jonka määräytyminen perustuisi henkilön Suomessa asumisen kestoon, työhistoriaan ja kielitaitoon. Käytännössä tämä asettaisi osan Suomessa asuvista ihmisistä muita heikompaan asemaan heidän taustansa ja elämäntilanteensa perusteella.

Kotoutumisen edistäminen edellyttää ennen kaikkea toimivia palveluja, laadukasta kielikoulutusta ja yksilöllisten elämäntilanteiden huomioimista. Toimeentulon heikentäminen ei ratkaise kielikoulutuksen saatavuuteen tai työllistymiseen liittyviä ongelmia. Esityksessä ei myöskään ole osoitettu riittävää näyttöä siitä, että etuuden alentaminen tosiasiallisesti nopeuttaisi kielitaidon kehittymistä tai parantaisi työllistymistä.

Esityksessä korostetaan työn merkitystä kotoutumisessa. On aivan totta, että työnteko on todella keskeinen keino kiinnittyä yhteisöön ja yhteiskuntaan ja myös maahanmuuttotaustaisten työllisyyden edistämiseksi on tärkeää tehdä toimia. Esityksessä arvioidaan sen työllisyysvaikutuksen olevan kuitenkin vähäinen, todennäköisesti noin pari sataa henkilöä per vuosi, keskimäärin vuositasolla vielä vähemmän. Näyttää siis selvältä, että uudistuksella on laaja maahanmuuttajien asemaa heikentävä vaikutus ilman sitä vastaavaa hyötyä.

Ehdotetussa mallissa henkilön toimeentulo riippuisi osittain sellaisista tekijöistä, joihin hän ei voi itse vaikuttaa. Kielitaidon saavuttamiseen vaikuttavat muun muassa koulutukseen pääsy, opetuksen laatu, terveydentila, perhetilanne ja mahdollisuudet käyttää kieltä arjessa. Myös työllistymisen edellytykset vaihtelevat yksilöiden ja alueiden välillä. On kohtuutonta, että henkilön etuus alenee tilanteessa, jossa hänellä ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta saada tarvitsemaansa koulutusta tai palvelua. Sosiaaliturvan tasoa ei tule sitoa vaatimuksiin, joiden täyttämisen edellytyksiä yhteiskunta ei pysty kaikille takaamaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin, että kielikoulutukseen pääsyssä on edelleen puutteita ja koulutuksen saatavuudessa sekä laadussa on alueellisia eroja. Esitykseen sisältyvä sinänsä kannatettava kuuden kuukauden palvelutakuu ei myöskään yksin takaa sitä, että henkilö saa todellista tarvettaan vastaavaa palvelua. Palvelutakuun toteutumista ei tule arvioida pelkästään sen perusteella, onko henkilölle osoitettu jokin palvelu määräajassa, vaan olennaista on palvelun tarkoituksenmukaisuus ja vaikuttavuus. Yksilöllisen palvelutarpeen tulee aina olla palveluihin ohjaamisen lähtökohta.

Suomen tai ruotsin kielen oppimiseen ohjaaminen on perusteltua kotoutumisen kannalta, mutta hallituksen esityksessä vaadittu kielitaidon taso on epärealistinen. Toimivan peruskielitaidon saavuttaminen noin vuoden kestävän kotoutumiskoulutuksen päätteeksi olisi kohtuuton vaatimus mille tahansa kielelle, mutta etenkin tilanteessa, jossa suomi tai ruotsi eivät ole entuudestaan tänne saapuvalle entuudestaan tuttuja.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää henkilöihin, joiden osallistumista kielikoulutukseen vaikeuttavat perheeseen ja lasten hoivaan liittyvät vastuut. Uudistuksen vaikutusten arvioidaan kohdistuvan erityisesti naisiin. Esimerkiksi pienten lasten vanhempien mahdollisuudet osallistua

koulutukseen on turvattava joustavilla koulutusratkaisuilla ja huolehtimalla lastenhoitoon liittyvien esteiden poistamisesta. Kielikoulutuksen saatavuutta tulisi parantaa levittämällä valtakunnallisesti hyväksi havaittuja toimintamalleja sen sijaan, että ihmisten toimeentuloa heikennetään.

Myös esitykseen sisältyvien poikkeussäännösten toimeenpanoon liittyy ongelmia. Vammaisuuden tai muun terveydellisen syyn perusteella tehtävä arviointi siirtyisi työvoimaviranomaisille, joilla ei välttämättä ole tarvittavaa terveydenhuollon asiantuntemusta. Poikkeusten soveltamisessa on varmistettava riittävä asiantuntijatuki, asianmukainen selvittäminen ja henkilön oikeusturva. Henkilön toimeentulo ei saa vaarantua siksi, ettei hän kykene itse hankkimaan tai esittämään tarvittavia selvityksiä terveydentilastaan.

Uudistus lisäisi myös työvoimaviranomaisten tehtäviä muun muassa kielitaidon arvioinnissa, poikkeusperusteiden selvittämisessä ja palvelutakuun seurannassa. Samalla kasvaisivat neuvonnan, ohjauksen ja tulkkauksen tarpeet. Näiden tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja ja osaamista. On vaarana, että hallinnollinen kuormitus lisääntyy samalla, kun palvelujärjestelmän kyky vastata yksilöllisiin tarpeisiin jää puutteelliseksi.

Etuuden alentaminen heikentäisi pienituloisten ihmisten ja perheiden toimeentuloa ja voisi lisätä riippuvuutta viimesijaisesta toimeentulotuesta. Taloudellinen epävarmuus vaikeuttaa koulutukseen osallistumista ja työllistymistä sekä voi lisätä painetta ottaa vastaan työtä epäedullisin ehdoin. Tämä kasvattaa myös työperäisen hyväksikäytön riskiä erityisesti silloin, kun henkilön kielitaito ja tuntemus suomalaisista työmarkkinoista ovat vielä puutteelliset.

Erityisen ongelmallisia ovat uudistuksen vaikutukset lapsiperheisiin. Vanhemman käytettävissä olevien tulojen väheneminen vaikuttaa koko perheen arkeen ja lasten hyvinvointiin, terveyteen sekä mahdollisuuksiin osallistua koulutukseen ja harrastuksiin. Esityksen vaikutuksia lapsiperheköyhyyteen ja lasten asemaan ei ole arvioitu riittävän perusteellisesti, etenkään suhteessa muihin samaan väestöryhmään kohdistuviin etuus- ja palvelumuutoksiin. Lapsen edun tulisi olla keskeinen lähtökohta myös sosiaaliturvaa koskevassa päätöksenteossa.

Kotoutumisen onnistuminen edellyttää, että ihmisillä on tosiasialliset mahdollisuudet oppia kieltä, saada yksilöllistä tukea ja päästä työelämään. Näihin tavoitteisiin tulee pyrkiä parantamalla kielikoulutuksen saatavuutta ja laatua, kehittämällä palvelujen joustavuutta sekä poistamalla työllistymisen esteitä. Sosiaaliturvan tehtävänä on turvata ihmisarvoisen elämän edellytykset myös työttömyyden aikana. Perusturvan alentaminen kielitaidon ja Suomessa asumisen keston perusteella ei ole hyväksyttävä ratkaisu etenkään tilanteessa, jossa edellytysten täyttämiseen liittyvät mahdollisuudet eivät ole kaikille yhdenvertaiset.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 20.11.2026

Minja Koskela vas
Tiina Elo vihr